

Вибір методики оцінки конкурентоспроможності підприємств

Важливою передумовою економічного відродження та зростання України є стабілізація і розвиток виробництва на кожному підприємстві. Здатність протистояти конкурентам в конкурентній боротьбі, рівень продуктивності та ефективності підприємства виступає важливим фактором забезпечення безпеки об'єкту, тобто його виживання та наступного ефективного розвитку. Проблема досягнення та збереження певного рівня конкурентоспроможності є однією з найважливіших для більшості українських підприємств, бо саме вони забезпечують власне стабільне існування країни. У зв'язку з цим вважається актуальним завданням розробка методів кількісної оцінки рівня конкурентоспроможності підприємств, які повністю відображають специфіку конкурентоспроможності як економічної категорії.

Дослідженню існуючих методів оцінки конкурентоспроможності підприємства присвячені численні публікації багатьох вітчизняних та закордонних економістів, які займаються даною проблематикою. Це роботи В. Д. Немцова та Л. Є. Довганя, Ю. Б. Іванова, А.Н. Тищенко, Н. А. Дробитька, О. С. Абрамова, Г.Л. Багієва, Н.К. Моїсєєва, С.В. Никифорова, В. М. Горбатова, Р. А. Фатхутдинова, А. Е. Воронкової, В. С. Пономаренко, А. Н. Тридеда та Н. А. Кізіма та ін.

Не зважаючи на численні наукові дослідження зазначеного питання, сьогодні у вітчизняній економічній науці відсутня загальноприйнята методологія оцінювання конкурентоздатності підприємств. Кожна компанія оцінює конкурентоспроможність за власною методикою, а суть і ефективність її застосування не афішує. Керівництво самостійно обирає ту систему складових, за якими проводиться оцінка, а від його знань та кваліфікації залежить конкурентна позиція підприємства на ринку та навіть його життєздатність. Тому, на нашу думку, слід пам'ятати, що оцінка конкурентоспроможності – це складна багатофакторна задача, яка наприкінці зводиться до побудови комплексного інтегрального показника, який синтезує ефективність діяльності підприємства з різних сторін в умовах конкуренції. В даній роботі, ми пропонуємо розглядати конкурентоспроможність з точки зору системи складових, що її забезпечують. Всю їх сукупність ми пропонуємо поділити на організаційні та економічні. Проте, на першому етапі аналізу, на наш погляд, варто оцінювати життєздатність підприємства. Таким чином, методика оцінки конкурентоспроможності підприємства повинна включати три групи чинників: життєздатність підприємства, організаційні складові та економічні складові. Тому конкурентоспроможність підприємства можна представити у вигляді певної функції трьох змінних

$$K = f[(Ж_i, i = 1, \dots, N_{ж}), ОС (ОС_j, j = 1, \dots, N_{ос}), ЕС (ЕС_b, b = 1, \dots, N_{ес})], \quad (1)$$

Де K – конкурентоспроможність підприємства,

$Ж_i$ – показники, що визначають життєздатність підприємства,

$ОС_j$ – показники, що визначають організаційні складові підприємства,

$ЕС_b$ – показники, що визначають економічні складові підприємства,

$N_{ж}, N_{ос}, N_{ес}$ – відповідно сукупність показників, що визначають життєздатність, організаційні складові та економічні складові підприємства.

В склад компонент $Ж_i, ОС_j, ЕС_b$ входять часткові показники, які методом середньої арифметичної інтегруються в комплексні. В свою чергу інтегральний комплексний показник конкурентоспроможності підприємства ($K_{кс}$) визначається шляхом інтегрування комплексних показників компонент $Ж_i, ОС_j, ЕС_b$ за допомогою методу таксономії за наступною схемою [1]:

1. Відбір найбільш вагомих показників господарської діяльності, які характеризують конкурентоздатність досліджуваних підприємств. При цьому у відбір слід включати ті показники, які повно і всебічно характеризують конкурентоздатність підприємства. Він

може здійснюватися двома шляхами: 1) експертним, який застосовує практично кожен автор, що спеціалізується в області економічного аналізу, коли віддає перевагу тим або іншим показникам і характеристикам конкурентоспроможності; 2) статистичним.

2. Розділення обраних показників на ті, зростання яких є бажаним, позитивним, і тих зростання яких небажане, негативне з погляду конкурентоспроможності підприємства.

3. Визначення статистичних ваг відібраних показників. Даний етап дослідження припускає диференціювання змінних за їх роллю у формуванні рівня показника конкурентоздатності підприємств, що вивчаються.

4. Стандартизація показників і перехід до матриці **Z**.

Перехід до матриці стандартизованих ознак **Z** виконується за допомогою формули:

$$z_{ik} = \frac{x_{ik} - \bar{x}_k}{\sigma_k}, \quad (2)$$

де $\bar{x}_k$ – середнє значення k-го показника;

σ_k – середнє квадратичне відхилення k-го показника.

i – номер досліджуваного об'єкта, тобто підприємства (i = 1, 2, ..., N).

Стандартизація за формулою (2) дозволяє привести економічну інформацію до одного порядку числа, позбавитися викривляючого впливу одиниць вимірювання окремих ознак на результати багатовимірної аналізу.

5. Оцінка конкурентоспроможності підприємства в класичному або модифікованому алгоритмі таксономії.

Отже, щоб отримати дійсно науково обґрунтовану оцінку конкурентоспроможності підприємства, треба базуватися на системі: «конкурентоспроможність підприємства – групові складові – частинні ознаки – первинні чинники».

Література

1. Чернишова О.Б. Оцінка конкурентоспроможності промислових підприємств (на прикладі підприємств кондитерської галузі харчової промисловості України) [Текст] : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Чернишова Ольга Борисівна ; Одеський держ. економічний ун-т. - О., 2009. - 21 с.